

Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра загальної та соціальної педагогіки

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
З КУРСУ «МЕТОДИКА РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ»

для студентів IV курсу факультету педагогічної освіти

на 2016-2017 н.р.

Уклала: доц. Крива М.В.

Львів - 2016

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування професійної компетентності студентів з проблем навчальної і виховної роботи з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку на основі диференціації і різнорівневого підходу при вивченні навчальних предметів та позаурочної діяльності у початковій школі.

Основні завдання курсу – сприяти процесу оволодіння студентами основами знань про природу обдарованості дитини, види і типи обдарувань дитини молодшого шкільного віку; розуміння основних закономірностей й умов сприятливого психолого-педагогічного розвитку обдарованих школярів молодших класів, вироблення вмінь застосовувати різноманітні стратегії, методи; прийоми для розвитку здібностей дитини; формування умінь і навичок діагностики здібностей, творчого потенціалу, сфери розвитку обдарованості дитини.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

знати:

- психологічні особливості обдарованих учнів;
- основні закономірності розвитку здібностей, обдарованості в учнів початкової школи;
- методики діагностики обдарованості ;
- нормативно-правові акти, які регламентують роботу з обдарованими дітьми;
- сутність концептуальних моделей навчання обдарованих дітей;
- форми і методи роботи з обдарованими школярами у початковій школі;
- методи розвитку інтелектуально-творчих умінь учнів молодших класів.

вміти:

- виділяти види і ознаки обдарованості;
- здійснювати психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини
- володіти методами виявлення обдарованих дітей;
- застосовувати сучасні технології у вихованні і навчанні обдарованих дітей на основі диференціації і різнорівневого підходу при вивченні навчальних предметів та позаурочної діяльності.

Змістовий модуль 1. Концептуальні засади вивчення проблеми обдарованості дитини

Семінарське заняття № 1.

Тема: Проблема обдарованості в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях (2 год.)

Питання для обговорення:

1. Теоретичні підходи до трактування поняття обдарованості (трансцендентальний, соціогенний, спадково-еволюційний, психогенетичний, фізіологічний підходи).

2. Співвідношення основних понять курсу "обдарованість", "талант", "геній", "здібності", "задатки". Теорія здібностей Б. Теплова.

3. Моделі обдарованості у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених.

Рекомендована література: 1, 6, 7, 12, 13, 17, 19, 20, 27, 29; 2д, 5д, 11 д.

Семінарське заняття № 2.

Тема: Загальна характеристика обдарованості дітей (2 год.)

Питання для обговорення:

1. Характерні особливості обдарованих дітей.

2. Теорія множинного інтелекту Х. Гарднера.

3. Види обдарованості учнів (загальна та спеціальна обдарованість, інтелектуальна обдарованість, академічна обдарованість).

4. Соціальна обдарованість. Соціальна модель обдарованого учня.

5. Особливості вікової обдарованості.

Рекомендована література: 1, 6, 7, 10, 11, 13, 16, 20, 27, 29, 2д, 14 д.

Практичне заняття № 1.

Тема: Творча обдарованість учнів (2 год.)

Питання для обговорення:

1. Сутність понять "творчість", "творче мислення", "креативність", "творча обдарованість".

2. Механізми творчого мислення.

3. Алгоритм управління процесом розвитку творчих здібностей учнів.

4. Комплекс методів пошуку творчо розвинених дітей.

Виконання диференційованих практичних завдань.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 17, 20, 27, 7д, 9 д, 10 д, 15 д.

Практичне заняття №2

Тема: Діагностика обдарованих дітей (2 год.)

Питання для обговорення:

1. Пошук і виявлення обдарованості дітей. Інформаційний банк даних "Обдарована дитина".

2. Наукові психолого-педагогічні методи досліджень обдарованості.

3. Умови, що перешкоджають виявленню обдарованості.

4. Діагностичні методики з виявлення і оцінки рівня здібностей, ознак обдарованості дітей молодшого шкільного віку.

5. Методи дослідження інтелекту і креативності молодших школярів.

Виконання диференційованих практичних завдань.

Рекомендована література: 1, 2, 5, 6, 7, 9, 13, 17, 20, 27, 4д, 13 д.

Практичне заняття №3

Тема: Робота з батьками обдарованих дітей. (2 год.)

Питання для обговорення:

1. Роль батьків у вихованні обдарованої дитини в сім'ї.

2. Встановлення і розвиток відносин співробітництва і партнерства батьків з дитиною.

3. Помилки батьків у вихованні обдарованих дітей. Рекомендації батькам обдарованих дітей.

4. Синдром дефіциту уваги і гіперактивності (СДВГ) обдарованої дитини.

Виконання диференційованих практичних завдань.

Рекомендована література: 1, 2, 6, 7, 9, 13, 16, 20, 27, 28, 8д.

Змістовий модуль 2. Методичні основи роботи з обдарованими дітьми в початковій школі

Практичне заняття №4.

Тема: Модель роботи з дітьми в початковій школі (2 год.)

Питання для обговорення:

1. Системна робота школи з обдарованими дітьми. Основні завдання адміністрації і педагогічного колективу школи у плануванні роботи з обдарованими дітьми.

2. Нормативні документи щодо організації роботи з обдарованою дитиною.

3. Особистісні якості, необхідні вчителю для роботи з обдарованими дітьми.

4. Професійні якості вчителів, які працюють з обдарованими дітьми. Спеціальна підготовка вчителя до роботи з обдарованими учнями.

Виконання диференційованих практичних завдань.

Завдання для самостійної роботи студента. (10 б)

Тема: Досвід розвинених країн світу в організації навчання і виховання здібних дітей.

Вимоги: проаналізуйте основні підходи до організації навчання і виховання обдарованих дітей у розвинених країнах світу на вибір (США, Великобританії, Франції, Японії, Німеччині). Сформулюйте рекомендації щодо застосування досвіду розвиненої країни в Україні. Об'єм - 3-4 сторінки формату А4.

Рекомендована література: 1, 2, 6, 7, 9, 13, 16, 20, 25, 26, 27, 28, 3 д, 12 д, 16 д.

Практичне заняття № 5

Тема: Концептуальні моделі навчання обдарованих дітей (2 год.)

Питання для обговорення:

1. Модель навчання "Вільний клас". Модель «Структура інтелекту Гілфорда («SOI»-Structure of the Intellect).

2. Модель навчання «Три види збагачення навчальної програми Рензуллі».

3. Модель Блума «Таксономія цілей навчання».

4. Когнітивно-афективна модель Уільямса.

5. Екстернат як форма навчання обдарованих дітей.

6. Вимоги до програм навчання обдарованих дітей: Принципи побудови програм навчання обдарованих школярів

7. Диференціація та індивідуалізація навчання обдарованих дітей.

Виконання диференційованих практичних завдань.

Рекомендована література: 1, 2, 6, 7, 8, 16, 17, 18, 20, 22, 24, 27, 28, 1 д.

Практичне заняття №6

Тема: Урок як цілісний творчий процес у початковій школі (2 год.)

Питання для обговорення:

1. Поняття навчально-творчої діяльності учнів. Етапи творчого процесу на уроці в початковій школі.

2. Методичні прийоми організації навчально-творчої діяльності учнів молодших школярів у початковій школі.

3. Мовленнєво-творчі вправи як засіб організації навчально-творчої діяльності молодших школярів у початковій школі.

Виконання диференційованих практичних завдань.

Рекомендована література: 1, 2, 6, 7, 9, 14, 17, 18, 19, 20, 27, 6д.

Практичне заняття №7

Тема: Методологія розвитку інтелектуально-творчих умінь учнів молодших класів (2 год.)

Питання для обговорення:

1. Методи розвитку творчого мислення учнів (мозкова атака, синектика тощо).

2. Метод проблемно-пошукового діалогу.

3. Метод емпатії, інциденту.

4. Навчальна гра як засіб розвитку творчого мислення учнів.

5. Використання ейдотехнік у початковій школі.

6. Технологія веб-квесту та педагогічної майстерні.

Виконання диференційованих практичних завдань.

Завдання для самостійної роботи студента. (10 б.)

Розвиток творчого мислення учнів у початковій школі.

Зміст завдання:

Розробіть творчі нестандартні завдання з різних навчальних предметів для роботи з обдарованими учнями в початкових класах.

Вимоги: складіть по 10 завдань для розвитку творчого мислення учнів початкових класів із трьох різних навчальних предметів і позаурочної діяльності учнів. Завдання повинні відповідати навчальній програмі відповідних предметів у початковій школі і сприяти розвитку творчих здібностей школярів.

Рекомендована література: 1, 6, 7, 8, 14, 17,18, 19, 20, 27, 28.

Практичне заняття №8

Тема: Формування в молодших школярів досвіду дослідницької діяльності (2 год.)

Питання для обговорення:

1. Навчальне дослідження у початковій школі. Організація дослідницької діяльності учнів початкових класів.
2. Типи навчально-дослідницьких завдань.
3. Умови формування дослідницьких умінь молодших школярів.
4. Методи евристичного навчання учнів.
5. Спостереження та експеримент на уроках природознавства.

Виконання диференційованих практичних завдань.

Рекомендована література: 1, 2, 6, 7, 8,18, 20, 21, 26, 28.

Практичне заняття №9

Тема: Інтелектуальні змагання як засіб розвитку здібностей (2 год.)

Питання для обговорення:

1. Сутність та види інтелектуальних змагань у початковій школі.
2. Підготовка обдарованих дітей до участі в олімпіадах.
3. Порядок проведення, зміст завдань та правила конкурсів природничо-математичного спрямування "Колосок", гуманітарного напрямку (конкурс знавців української мови імені П. Яцика).
4. Формування лідерської обдарованості і соціальної креативності в навчально-виховному процесі.

Виконання диференційованих практичних завдань.

Рекомендована література: 8,13, 15.

Оцінювання знань студентів передбачає:

поточний контроль навчально-пізнавальної діяльності студентів на практично-семінарських заняттях :

- доповідь, повідомлення, ґрунтовне розкриття питання – 3 бали;
- активна участь у дискусіях, доповнення висловлення суджень з апелюванням до особистого досвіду – 2 бали;
- доповнення, виконання практичних завдань – 1 бал.

Максимальна кількість балів, отриманих на практично-семінарських заняттях, – 30(3 б. * 10).

Максимальна кількість балів, отриманих за виконання завдань самостійної роботи, – 20 (2 б. * 10);

Підсумковий тест – 50.

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	CP	50	100
12					18							20	

Рекомендована література

Базова

1. Аніскіна Н. Педагогічна підтримка обдарованості / Н. Аніскіна. – К.: Шк. світ, 2005. -128 с. (Б-ка «Шкільного світу світу).
2. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей / Д. Б. Богоявленская. – М. : Издательський центр «Академия», 2002. – 320 с.
3. Богоявленская Д. Б. Пути к творчеству / Д. Б. Богоявленская. – М. : Знание, 1982. — 284 с.
4. Боно Э. Рождение новой идеи : о нешаблонном мышлении: [пер. с англ., / общ. ред. и послесл. О. К. Тихомиров] / Эдвард де Боно. – М. : Прогресс, 1976. – 142 с.
5. Богоявленская Д.Б. Что выявляют тесты интеллекта и креативности?// Психология. Журнал Высшей школы экономики. 2004. Т. 1. № 2. С.54-65.
6. Гриньова В. М. Обдарованість: суть, види, принципи / В. М. Гриньова, Л. Г. Карпова // Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. - 2010. - Вип. 38. - С. 4-13.
7. Здібності та задатки як базові чинники обдарованості [Текст] / Н. С. Леонова // Педагогічна майстерня. - 2013. - № 1. - С. 2-5.
8. Здібності. Обдарованість. Таланти. Система роботи з обдарованими дітьми. К. «Шкільний світ» - 2009. – 126 с.
9. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е.П. Ильин. -М. ; СПб. ; Н. Новгород и др. : Питер, 2011. -4 44 с.
10. Липова Л., Морозова Л., Ренський С. Концепція обдарованості та її види. // Рідна школа. – 2003. -№4. - С.10-12.
11. Макаренко С. Обдарованість як біопсихологічна ознака людини / С. Макаренко // Вища освіта України. - 2011. - № 4. - С. 56-61.
12. Матюшкин А. М. Загадки одаренности. – М., 1993. – 321 с.
13. Мотилько, Т. Л. Психолого-педагогічний супровід обдарованих дітей [Текст]/ Т. Л. Мотилько, Н. С. Леонова; упоряд. Т. Шаповал. - К. : Редакції загальнопедагогічних газет, 2014. - 128 с. - (Б-ка "Шкільного світу"). -
14. Навчання у початковій школі як цілісний творчий процес : теорія і практика / [за ред. В. І. Бондаря; упорядкув. О. Я. Митника]. – К. : Початкова школа, 2011. – 384 с.
15. Німак О.М. Організація роботи з обдарованими дітьми в загальноосвітньому навчальному закладі"/ О.М.Німак. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. - 144 с.
16. Одаренные дети: пер. с англ. / Предисл. В.М. Слуцкого ; общ. ред. Г.В. Бурменской и В.М. Слуцкого . -М. : Прогресс, 1991. -381 с.

17. Падалка Л. Обдарованість дитини: знайти і підтримати / Л. Падалка // Рідна шк.. - 2010. - № 6. - С. 74.
18. Психолого-педагогическое сопровождение одарённого ребёнка как реализация личностно ориентированного подхода // Одарённый ребёнок : научно-практический журнал. - № 3. –2013. – М., 2013. – С. 126-139.
19. Психология одаренности детей и подростков: учеб. пособие [для студентов высш. и сред. пед. учеб. заведений] / под ред. Н.С. Лейтеса. -2-е изд., перераб. и доп. -М. : Academia, 2000. -334 с.
20. Робота з обдарованими дітьми. - /М.О. Володарська, А.І. Настенко.ю О.М. Півлаєва, С.М. Полугіна, В.М. Сисоєва. -Х.:Видавнича група «Основа», 2010.-190с.
21. Савенков, А. И. Ваш ребенок талантлив : детская одаренность и домашнее обучение / А. И. Савенков. – Ярославль : Академия развития, 2002. – 352 с.
22. Савенков, А.И. Одаренные дети в детском саду и школе : учеб. пособие / А.И. Савенков. -М. : Academia, 2000. -232 с
23. Савенков, А.И. Психология детской одаренности : учеб. пособие : для студентов вузов, обучающихся по спец. педагогика и психология / А.И. Савенков.- М. : Генезис, 2010. - 442 с.
24. Степенко Г. В., Бургін М. С. Обдаровані діти: навчання і розвиток. // Обдарована дитина. – 1998. – № 3. – С.6 - 9.
25. Туріщева Л. В. Особливості роботи з обдарованими дітьми / Людмила Василівна Туріщева. – Х. : Вид. група «Основа», 2008. – 122, [6] с.: ил. – (Серія «Психологічна служба школи»).
26. Ушаков Д. В. Психология одаренности. От теории к практике / Под ред. Д. В. Ушакова. – М. : ПЕР СЭ, 2013. – 352 с.
27. Хуторской А.В. Развитие одаренности школьников. Методика продуктивного обучения. – М.: Владос, 2000.
28. Юркевич В. С. Одаренный ребенок иллюзии и реальность. Книга для учителей и родителей / В. С. Юркевич. – М. : Просвещение, 2010. – 136 с.

Допоміжна:

1. Авдеева Н.И. Одаренный ребенок в массовой школе - М.: Просвещение, 2004 - 244 с.
2. Антонова О. Є. Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу : Моногр. / О. Є. Антонова; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. - Житомир, 2005. - 458 с. - Бібліогр.: с. 431-456.
3. Бочарова О. А. Обдаровані діти в Польщі: соціально-педагогічна підтримка : [монографія] / О. А. Бочарова; Горл. держ. пед. ін-т інозем. мов. - Горлівка : ГДПШМ, 2012. - 479 с. - Бібліогр.: с. 430-479.
4. Волощук В. М. Методичні основи діагностики інтелектуальної обдарованості : монографія / В. М. Волощук, І. С. Волощук; Ін-т обдар. дитини АПН України. - К. : Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова, 2009. - 167 с.

5. Воронцова Е. Задатки, здібності, обдарованість.//Директор школи. – 2011. - № 13. – с. 1, 16-18.
6. Занимательные задачи для маленьких. – М.: Омега, 1994.
7. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень// За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.
8. Коваль С. О. Методичний супровід обдарованих і талановитих дітей//Управління школою – 2013. - № 28-30.- с. 86-92
9. Костюк Г. С. Здібності та їх розвиток у дітей. – К., 1963. – 123 с.
10. Лук А.Н. Психологія творчества. – М.: Наука, 1978. –127 с.
11. Малик Н. Г. Обдарованість як феномен особистості//Шкільний світ. – 2012. - № 6. – с. 3-7
12. Матюша Л. Планування роботи з обдарованими учнями// Школа. – 2007. - № 12. – с. 43-48
13. Рассел К., Картер Ф. IQ тесты на гениальность. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 128 с.
14. Сущенко Т.І. Характерні особливості обдарованих дітей // Початкова школа. – 1994. – №2. – С. 10-11.
15. Тадеєв П. О. Обдарованість і творчість особистості: Американський підхід : монографія / П. О. Тадеєв. - Т. : Навч. кн.-Богдан, 2008. - 240 с.
16. Чередніченко Н. Система роботи з обдарованими дітьми//Школа. – 2012. - № 4. – с. 22-24.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.iod.gov.ua/events.php>.
2. <http://kolosok.org.ua>.
3. <http://pidruchniki.ws>.
4. <http://pidruchnyk.com.ua>.

Питання на залік:

Змістовий модуль 1. Концептуальні засади вивчення проблеми обдарованості дитини

1. Теоретичні підходи до трактування поняття обдарованості (трансцендентальний, соціогенний, спадково-еволюційний, психогенетичний, фізіологічний підходи).
2. Співвідношення базових понять курсу "обдарованість", "талант", "геній", "здібності", "задатки".
3. Складові (ознаки) обдарованості.
4. Характерні особливості обдарованих дітей.
5. Теорія здібностей Б. Теплова.
6. Моделі обдарованості у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених.
7. Види обдарованості. Загальна та спеціальна обдарованість. Інтелектуальна обдарованість.

8. Ознаки творчої обдарованості особистості.
9. Академічна обдарованість. Соціальна обдарованість.
10. Теорія множинного інтелекту Х. Гарднера.
11. Сутність понять "творчість", "творче мислення", "креативність", "творча обдарованість".
12. Алгоритм управління процесом розвитку творчих здібностей учнів. Комплекс методів пошуку творчо розвинених дітей.
13. Пошук і виявлення обдарованості дітей.
14. Наукові психолого-педагогічні методи досліджень обдарованості.
15. Діагностичні методики з виявлення і оцінки рівня здібностей, ознак обдарованості дітей молодшого шкільного віку.
16. Методи дослідження інтелекту і креативності молодших школярів.
17. Помилки батьків у вихованні обдарованих дітей. Рекомендації батькам обдарованих дітей.
18. Синдром дефіциту уваги і гіперактивності (СДВГ) обдарованої дитини.

Змістовий модуль 2. Методичні основи роботи з обдарованими дітьми в початковій школі

19. Системна робота школи з обдарованими дітьми.
20. Основні завдання адміністрації і педагогічного колективу школи у плануванні роботи з обдарованими дітьми.
21. Нормативні документи щодо організації роботи з обдарованою дитиною.
22. Досвід розвинених країн світу в організації навчання і виховання здібних дітей.
23. Особистісні якості, необхідні вчителю для роботи з обдарованими дітьми.
24. Професійні якості вчителів, які працюють з обдарованими дітьми.
25. Модель обдарованості "Вільний клас».
26. Модель «структура інтелекту Гілфорда («SOI»-Structure of the Intellect).
27. Модель обдарованості «Три види збагачення навчальної програми «Рензуллі».
28. Модель Блума «Таксономія цілей навчання».
29. Когнітивно-афективна модель Уільямса.
30. Екстернат як форма навчання обдарованих дітей.
31. Вимоги до програм навчання обдарованих дітей: Принципи побудови програм навчання обдарованих школярів.
32. Диференціація та індивідуалізація навчання обдарованих дітей.
33. Етапи творчого процесу на уроці в початковій школі.
34. Методичні прийоми організації навчально-творчої діяльності учнів молодших школярів у початковій школі.
35. Методи розвитку творчого мислення учнів (мозкова атака, синектика).
36. Метод проблемно-пошукового діалогу. Метод емпатії, інциденту.

37. Навчальна гра як засіб розвитку творчого мислення учнів.
38. Використання ейдотехнік у початковій школі.
39. Технологія веб-квесту та педагогічної майстерні.
40. Навчальне дослідження у початковій школі. Типи навчально-дослідницьких завдань.
41. Умови формування дослідницьких умінь молодших школярів.
42. Організація дослідницької діяльності учнів початкових класів.
43. Методи евристичного навчання учнів.
44. Спостереження та експеримент на уроках природознавства.
45. Сутність та види інтелектуальних змагань у початковій школі.
46. Формування лідерської обдарованості і соціальної креативності в навчально-виховному процесі.